

Arbetsmarknadsparternas roll i den europeiska planeringsterminen: uppdatering för 2016

Inledning

Den europeiska planeringsterminen är en viktig del av EU:s system för ekonomisk styrning. Syftet med planeringsterminen är att samordna medlemsstaternas skatte- och finanspolitik. Även om den roll som arbetsmarknadens parter spelar i processen inte anges i det europeiska regelverket för ekonomisk styrning betraktas de som centrala aktörer av EU:s institutioner som har uppmanat dem att spela en mer aktiv roll. Arbetsmarknadsparternas deltagande är avgörande för att förankra EU:s politik och säkerställa ett meningsfullt genomförande, vilket också anges i riktlinjerna för sysselsättning.

Sammanhang

De nationella arbetsmarknadsparternas deltagande i den europeiska planeringsterminen har utvecklats gradvis sedan starten 2010, med vissa förbättringar under senare år. I den årliga tillväxtöversikten för 2015 framhölls emellertid behovet av att stärka arbetsmarknadsparternas roll i den ekonomiska styrningen både på europeisk och nationell nivå. På högnivåkonferensen "En ny start för den sociala dialogen", som organiserades av kommissionen, meddelades den 5 mars 2015 att landsrapporterna för 2015 skulle offentliggöras tidigare för att ge arbetsmarknadens parter och regeringarna mer tid att diskutera de nationella reformprogrammen.

Efter rekommendationerna i de fem ordförandenas rapport som offentliggjordes i juni 2015 föreslog kommissionen i oktober 2015 att den europeiska planeringsterminen borde förnyas och att man skulle uppmantra arbetsmarknadens parter att engagera sig mer i utarbetandet av de nationella reformprogrammen. De branschöverskridande europeiska arbetsmarknadsparterna (EFS, BusinessEurope, CEEP och UEAPME) antog den 26–27 januari 2016 ett gemensamt uttalande i vilket de framhöll betydelsen av att engagera arbetsmarknadens parter i EU:s ekonomiska styrning och den europeiska planeringsterminen. Detta uttalande fick stöd den 27 juni 2016 av ett fyrpartsuttalande som även undertecknades av såväl kommissionen som Europeiska unionens råd.

Resultat

I de flesta medlemsstaterna engageras arbetsmarknadsparterna i den europeiska planeringsterminen på ett relativt smidigt sätt. I ett antal medlemsstater har det skett en förbättring av förfarandena för att engagera arbetsmarknadens parter. Stora skillnader och resultat kvarstår emellertid i fråga om rutiner, kvalitet och effektivitet för arbetsmarknadsparternas deltagande i den europeiska planeringsterminen.

Arbetsmarknadens parter rapporterade generellt sett inga betydande förändringar i sitt deltagande i utarbetandet och antagandet av de nationella reformprogrammen under de senaste två europeiska planeringsterminerna. I denna bedömning ingår också de länder där processen redan var otillfredsställande. Dessutom finns det fortfarande utrymme för att uppnå en mer institutionaliserad strategi i fråga om arbetsmarknadsparternas engagemang i den europeiska planeringsterminen, framför allt i medlemsstater där detta fortfarande är bristfälligt.

I några länder rapporterade arbetsmarknadens parter om vissa förbättringar i fråga om en del aspekter av processen för deras deltagande, medan andra uttryckte oro över att processen försämrats under planeringsterminen 2016. De skäl som anges för denna negativa bedömning skiljer sig åt och förtjänar en mer nyanserad analys av sammanhanget. Man kan dessutom få höra skilda åsikter från olika arbetsmarknadsparter i en viss medlemsstat.

I vissa medlemsstater anser arbetsmarknadens parter att deras deltagande är informativt snarare än rådgivande. När det sker ett bredare samråd och det finns en möjlighet att framföra en åsikt och sprida en skriftlig ståndpunkt sker det, enligt vad som rapporteras, inte något verkligt utbyte mellan arbetsmarknadens parter och regeringen. De flesta arbetsmarknadsparterna anser inte att processen är ett genuint samråd – till skillnad från de processer de kan delta i inom ramen för den sociala dialogen på nationell nivå.

Synpunkterna från arbetsmarknadens parter får inte tillräcklig uppmärksamhet

Antalet yttranden från arbetsmarknadens parter som formellt ingår som bilagor till de slutliga nationella reformprogrammen har ökat från perioden 2011–2014. Förteckningen är emellertid fortfarande för kort och alla rutiner för att uppnå detta följer inte samma effektiva mönster.

De flesta av arbetsmarknadens parter anser att deras synpunkter i viss utsträckning påverkar de nationella reformprogrammen, även om det sker i begränsad omfattning. Denna uppfattning om hur mycket inflytande man utövar kan tolkas på många olika sätt, varav några är blandade, eftersom de nationella systemen för industriella relationer samt strukturer och rutiner för social dialog i hög grad påverkar processernas resultat.

En helhetssyn krävs

Den tid som avsätts för samråd med arbetsmarknadens parter har ökat något i vissa medlemsstater. Arbetsmarknadens parter pekar emellertid på behovet av att förbättra detta för att främja deras engagemang i den europeiska planeringsterminen. De vill att så mycket tid som möjligt avsätts för diskussioner och också en tidigare start för deras engagemang i den europeiska planeringsterminen.

Processerna i vissa medlemsstater kan involvera arbetsmarknadens parter i fler aspekter av den europeiska planeringsterminen, vilket betyder ett tidigare deltagande och tidigare diskussioner i olika faser.

Kommissionen spelar nu en aktivare roll

I första hand genom att utse de som ska vara ansvariga för den europeiska planeringsterminen spelar kommissionen nu en aktivare roll genom att informera arbetsmarknadens parter och intressenter om hur den europeiska planeringsterminen utvecklas.

Policyriktlinjer

- I enlighet med kommissionsordförande Jean-Claude Junckers inriktning på att engagera arbetsmarknadens parter och fyrpartsöverenskommelsen om en ny start för den sociala dialogen, bör en ökad interinstitutionell samordning mellan de nationella regeringarna, arbetsmarknadens parter och kommissionen kunna bidra till att effektivisera den europeiska planeringsterminen. Ett riktigt engagemang innebär verkliga diskussioner och ett verkligt utbyte av åsikter som är spårbara. Det får inte vara en formell

byråkratisk process, utan snarare ett sätt att gemensamt bygga upp legitimitet, stärka arbetsmarknadsparternas engagemang och leda till bättre och mer riktade reformer.

- Ett gemensamt ägande av processen och resultaten mellan samtliga berörda aktörer bör vara ett önskvärt mål för en gemensam policy för den europeiska planeringsterminen. En sådan policy skulle särskilt framhålla trepartssamarbetet och samordningen mellan de viktigaste aktörerna. Denna möjlighet bör innebära att nationella egenheter i den sociala dialogen och arbetsmarknadsparternas självständighet beaktas.
- Arbetsmarknadsparternas engagemang bör kunna dra nytta av den fullcykelstrategi som utgör en central del av den europeiska planeringsterminen. Denna årscykelstrategi kunde bli vägledande för planeringen av de olika faserna av arbetsmarknadsparternas deltagande. Om arbetsmarknadens parter kände ett större engagemang i utvecklingen under processens olika faser – och inte enbart under den tidsperiod när de nationella reformprogrammen granskas – så kunde detta förstärka deras känsla av att äga resultaten.
- Öppenhet och ansvarsskyldighet kan underlätta den sociala styrningen av processen. De synpunkter som arbetsmarknadsparterna lämnar under samråden kring de nationella reformprogrammen kunde bli synligare för intressenter och medborgare.
- Mer och bättre tidsplanering under hela processen kunde bidra till att öka kvaliteten på arbetsmarknadsparternas totala engagemang, samtidigt som det kunde förbättra den europeiska planeringsterminens öppenhet och sociala styrning.
- Genom att utsträcka engagemanget till att omfatta hela processen stärks tilliten och ökar förståelsen av gemensamma ståndpunkter, samtidigt som det också bidrar till att bygga upp en institutionell och teknisk kapacitet bland de organisationer som hävdar att de saknar en sådan.
- Även om involveringen av arbetsmarknadens parter bör följa nationella rutiner, skulle tillämpningen av erkända normer för information och samråd i enlighet med EU:s arbetslagstiftning kunna bidra till att effektivisera processen.
- De frågor som tas upp genom att engagera arbetsmarknadens parter kan utsträckas ytterligare bortom gränserna för egentliga sysselsättningsfrågor och sociala frågor, eftersom andra politiska områden och reformer inte bara är nära knutna till dem utan dessutom kraftigt påverkar dem.

Mer information

Rapporten *Involvement of the social partners in the European Semester: 2016 update* (Arbetsmarknadsparternas roll i den europeiska planeringsterminen: uppdatering för 2016) finns på webbsidan www.eurofound.europa.eu/publications.

För mer information, kontakta forskningsledare Ricardo Rodriguez Contreras på rrc@eurofound.europa.eu.